

n o v i n y p o t u l n é a k a d e m i e

Uši a Vítr

číslo 2

měsíčník

únor 2007

vydává občanské sdružení Proximus v nakladatelství Vetu Via, s podporou sdružení Sopol Productions

Hudbu ani text nelze vlastnit

Rozhovor s Tomášem Vtípílem (1981), muzikantem, slam-poetou, zakladatelem kapely Čvachtavý lachtan, experimentátorem na poli elektronické hudby, spoluvůdcem mnohých poeticko-hudebních projektů.

Jsi znám jako muzikant akustický i „elektronický“. Jak bys pro sebe tyto dva rozličné způsoby hudebního projevu a působení charakterizoval?

Mezi „akustickým“ a „elektronickým“ projevem nevidím rozdíl. On reálně neexistuje ani v praxi: i elektronické hudební nástroje rozechvívají konkrétní masu vzduchu na konkrétním místě (což má za výsledek zásadní vliv) a vytvářejí akustické jevy, tj. zvuk. Naopak i hra na violu da gamba se dostává na „elektronické“ území už jen tím, že je snímána mikrofonom a zesílena nebo zaznamenána. Jde tedy spíš o jakýsi dost vágní rozdíl ve vnímání těchto způsobů hudebního projevu. Vsadil bych se, že leckdo, kdo pranýřuje elektroniku v hudbě jako „chladnou“, „nelidskou“ atd., netuší, kolik studiové a počítačové práce se skrývá za jeho oblíbenou nahrávkou dejme tomu rumunského folklóru.

Subjektivně vnímám určitý rozdíl díky tomu, že „akustický“ většinou pracuju s jinými lidmi, „elektronický“ hlavně sám. To skrývá nebezpečí ztráty reflexe, jakéhosi autismu, zahrabání se do iluzorních nuancí a zdánlivě nekonečných zvukových možností, které nebudou nikdy využity, protože se jimi budu prodírat tak usilovně, že nezbude čas na hudbu. Ale to se může stát i básníkovi nebo tomu hráči na violu da gamba. Takže opakuju, žádný podstatný rozdíl zde necítím.

Tomáš Vtípil při jednom z vystoupení na večerech Potulné akademie U Sucháča, 2006, foto Fido

Když jsme u těch „žánrů“ či způsobů projevu – co slam poetry? Změnilo se něco u tebe od doby tvého olomouckého „vítězství“? Oslovuje tě stále? A kam jde?

Slam poetry je skutečně spíš způsob projevu než „žánr“. Ve slamové soutěži se může uplatnit jakýkoli poetický projev, není vůbec pravda, že je to vždycy rap nebo improvizovaná „freestyle“ slovní kanonáda.

Spíš než za směrodatný žánr tedy slam považuju za jeden z projevů určité tendence, nejen v literatuře, a tou je odklon od fixovanosti a příklon k performanci. Klesá prodej tištěného literárního tex-

tu, klesá prodej desek, ale lidé chodí na slamery a na DJs, kteří jim ten text přednášejí a ty desky pouštějí. Tak velká je žízeň po osobním oslovení, že je nakonec přijatelnější zaplatit za to, že někdo s plnou odpovědností mi desku přehraje (vlastně „odperformuje“), než abych si ji koupil domů a vlastnil ji. Hudbu ani text přece nelze vlastnit, současné pojetí autorských práv je asi omyl.

Je poněkud komplikované hovořit o slamu v českých podmínkách. Situace je tu výrazně odlišná než třeba v Německu a Holandsku, kde jsem měl možnost slamovou scénu trochu

T. V. na festivalu Krákor 2006, foto Jan Drbal

poznat. U nás je slam pořád záležitostí téměř undergroundovou a výlučnou, na druhé straně je zde jediná pravidelná soutěž bohatě dotována. V Německu jsou pravidelné slamové konfrontace pořádány v každém větším městě, lidé na ně chodí, je to „pop“, ale soutěží se třeba o bednu šampaňského. Bohatě ohodnocená národní soutěž tam samozřejmě existuje, ale kromě toho i rozsáhlé podhoubí, díky němuž se tím dá i živit – u nás opět věc nemyslitelná.

Mně slam ovšem přinesl hodně, mimo jiné třeba i ty výlety do zahraničí. Poznám lidi, se kterými bych se jinak těžko dostal do kontaktu, jako rapera Maxe Bilitzu, se kterým právě připravujeme nahrávku pro Ears and Wind Rec. Je ale pravda, že jsem v posledních měsících se slamovou scénou trochu ztratil kontakt, už asi rok jsem na žádném slamu nebyl, ani jako účinkující, ani jako divák. Možná je to proto, že se absolutně necítím být básníkem, ale to jsem se necítil ani tenkrát v Olomouci. V tomto směru se tedy nezměnilo nic.

Uznávám, že výraz „sociologický“ jsem použil hloupě, ale šlo mi o vyjádření tvého názoru na to, zda tzv. hudba (kterou dnes na počítači dělá kde kdo, ze softwarových polotovarů, či spíše celotovarů) má v životě mladého, taneční a fyzicky angažovanou zkušenost „parties“ zažívajícího člověka místo jiné, než měla (kromě mnoha dalších součástí umění, včetně literatury samozřejmě, čtení knih!) pro generaci „starých bouří“, jinými slovy: má dnes (to, čemu všemu se říká) hudba pro mladého člověka „jiný“ význam, než měla pro (mou) generaci let 60tých?

Na to asi neumím dost dobře odpovědět. Ze dvou důvodů: jednak nevím, co znamenala hudba pro generaci let

šedesátých, jednak na parties chodím výjimečně – a i tak spíš poslouchat, než tančit. Vůbec pro mě se fyzická angažovanost v hudbě projevuje jinak než tancem, kdybych to měl nějak specifikovat, byl by to asi jakýsi pohyb třískání kladivem do kovadliny.

Nemám tedy na kvalifikované posouzení tohoto problému podklady. Čistě pocitově bych ale řekl, že se význam hudby nijak výrazně neposunul. Jestli ke změně došlo, pak jsou to podle mě jen určité formální nebo kosmetické úpravy, s podstatou věci málo související. Samozřejmě: taneční hudba třeba porušuje písňovou formu, jeden ze základních prvků evropské hudebnosti, který přežil vše, atd. atp., těch formálních rozdílů bychom našli celou řadu, ale nechci tady spisovat muzikologický traktát. Jsou to rozdíly právě jen formální.

Co se týče produkce hudby na počítači: naučit se základní práci s nějakým hudebním softwarem je myslím přibližně stejně náročné, jako naučit se nejjednodušším způsobem zahrát tři-čtyři akordy na kytaru. Výsledek pak může být při vši jednoduchosti výborný, a nebo (většinou) mizerný a prázdný – v obou případech. Ingredience, která ten rozdíl způsobuje, je tajemná, nestabilní a nepopsatelná, a je to tak dobře – nikdo ji do žádného polotovaru neuzavře, softwarového ani jiného.

Umožňují ti současné společenské podmínky (a podmínky postavení, pro něž ses po škole rozhodl) dělat to, co bys opravdu chtěl? Je nějaká zásadní překážka v tvé práci nezávislého muzikanta?

Umožňují. Jsem tím pořád ještě překvapen, protože jsem s tím nepočítal, spousta rozumných lidí to taky považo-

vala a považuje za bláznovství. Pokud nepovažuju za zásadní překážku určitý občasný finanční diskomfort, a to nepovažuju, je největším problémem má vlastní roztěkanost, nedůslednost a organizační neschopnost. Jsem známý chaotik a tak jsem občas dost „neefektivní“. Ale to pochopitelně má se společenskými podmínkami málo společného.

Otázky elektronickou poštou: J. E. F.

„... Jedním z důležitých znaků trackované hudby je její „lidovost“ a možnost tvořit hudební skladby i při velké míře diletantismu. Komputerovanou kompozici si může autor okamžitě v celku poslechnout. Metodou pokus-omyl tak může k zajímavým výsledkům dojít i tvůrce bez teoretických základů či praktických zkušeností. Zkouší zkrátka, jak jednotlivé zvuky zkombinovat, přičemž kritériem je mu pouze vlastní pocit libosti. – Snad proto najdeme v této hudební oblasti jak netradiční, nové – a z akademického hlediska jistě i velmi hrubé – postupy, tak originální interpretace postupů dobového mainstreamu, transformovaných do specifické zvukovosti trackované hudby. • Důležité tu je, že originalita a progresivita nemusí být nutně tvůrčí prioritou. Často může být zajímavý výsledek dílem náhody, pokorně přijaté hudebními „diletanty“ jako tvůrčí princip. • Počítačové technologie jsou dnes součástí každodenní všednosti, vnímáme je jako součást svého životního prostoru. Amatérský bubeník, který si na svém PC pro zábavu vyrobí jednoduchou skladbu, neproklamuje práci na počítači avantgardnost. Doby, kdy byly společností považovány za avantgardní prakticky všechny digitální výtvořky, zmizely s masovým rozšířením PC a globálního internetu. Náš amatérský bubeník jen využívá prvky svého přirozeného životního prostoru k vlastní tvůrčí aktivitě. Možná nevznikne umění, ale autor tím každopádně rozvíjí svoji kulturnost. Poskytne-li svou tvorbu prostřednictvím internetu, podílí se na rozvoji kulturnosti společnosti. • Trackovaná hudba se tak – narozdíl od mnoha více či méně akademických pokusů s propracovanou koncepcí, které o avantgardnost usilovaly – bezděčně stala skutečným předvojem ve vývoji současné hudby.“

Tomáš Vtípil, z článku Trackovaná hudba: bezděčná avantgarda současnosti, in: Literární noviny 48/2005

Sépiovou kostí

Matěj Široký, z uměnilovné znojensko-brněnské rodiny, absolvent VŠ, oboru telekomunikace, různě pracuje, zahloubán do knih, v současné době pobývá v nejménovaném klášteře a věnuje se filosofii.

Dopis

Při ti dopis
Dopis plný bolesti a zoufalství
A ty nemáš adresu kam bych ho poslal
A nemáš adresu kam bych se schoval
Na kolejích bydlíš pod falešným jménem
A znal jsem to právě?

Vyhnanství

Chtěl bych aspoň trochu nedokonalé
lidské lásky
A proto se uzavírám do té božské
A proto se uzavírám
Vzdávám se naděje na důstojný život
Život v teplé náručí domu se žlutými
rámy
A bujaré muškáty provazce dětství
Tok času proti proudu potoka
Bílé kameny hříchu – veřejná atrakce –
Dokud mi netekly slzy
V cele vnějšího vyhnanství
A za mnou se táhla mlha –

Průvod chudáků tlačící židli
Uvolněný královský trůn
Čeká na mě? Na tebe?
... a čeká.

Svět vnitřní

Všechny hranice zbořeny
Všechny řady porušeny
Společnost nemá smysl
Ani cíl
Svoboda vnější
Ať žije svoboda vnější!!
Však hrad zůstal uprostřed
Pouta vnitřní jsou silnější
A tam jsou strážci přísnější
Soupeř vždy před tebou
Neboť pro něj jsi vždy jen hrou
Malá bílá tečka
V rychlých přesunech dneška
Pěna u pusy
A nachystaný ubrusy
Dneska sváteční neděle
Tak se přinut a tvař se vesele
A pak co je hlubší Lidská duše
Nebo vesmír nekonečný?

Ten den ve kterém je šed'

Ten den ve kterém je šed' protože před-
cházející byl barevný. Žlutá meruňko-
vá jemná vůně vycházející z úst. Všech-
ny vůně si dali sraz aby zahaly pach
svědomí. Na chodníku dáváš si nespl-
nitelné úkoly, chodci tě míjejí v proti-
pohybech. Bytí je najednou zbytečné

trochu opotřebované otřepané. Nejistota dne a nejistota noci vzbudíš se den pryč noc pryč. A ty víš že budeš platit z úvěru pro nenaplněné životy. Nemáš rád pozlátka. Toužíš po tom aby se ti líbil kýč. Je to jednoduché prostoduché. Pastelky tančí po stole tvoří komické obrazy nebo komické obrazy tvoří Pastelku. Odcházíš do putyky a nechceš. Nechceš poslouchat otáčení vodních mlýnků poháněných pivem. Jsi v zajetí stínu estrád z Novy představ o Budulínkovi. V tomto světě je málo lásky tak málo že nikdo neví jak vypadá a co jí a s kým chodí spát. V televizi paní mluvila s Bohem říkal že potřebuje několik lidských obětí poněvadž má hlad. Potřebuje zkazit několik životů nebo se převtělit. Nechceš hrát divadlo už se bojíš i toho za co se schováváš. V pátek den památky umučení boha lidmi má většina zábavných podniků otevřeno dlouho do noci asi netrpělivě očekávají vzkříšení. Sobotní mše s nedělní platností. Zavedou někdy mši s celoživotní platností. V noci se sázíš o husu s pěti knedlíkama kdo bude papežem Ital nebo Nigérijec. Sliny v ústech se sbíhají máš velkou chuť na ta slova. Na slova mám pravdu a o husu už nejde. Dáváš věcem nová jména a na to své jsi dávno zapomněl. Jednotlivé obrazy spojuje tenká nit logiky na které jsi oběsil své ego.

*Z textů pro kapelu
Fiktivní neurozá společnosti*

Programy – Plány – Anonce – Glosy

Nejbližší program večerů Potulné akademie – úterý 27. 2. v redakci nakladatelství Vetus Via od 16.45 – uvedení 2. vydání knihy Ivana M. Jirouse *Magorova mystická růže* – zahrají Josef Klíč (violoncello, zpěv) a Iveta Kundrátová (flétna) – skladby *Tě Deum pro violoncello a hlas* (Josef Klíč) a *Sonáta E moll pro flétnu a violoncello* (J. S. Bach) – prodloužená výstava kreseb Jana Steklíka • úterý 27. 2. od 19.45 v klubu Boro – dílo Paula Valéryho uvádí J. E. F. – Jindra Holubec (electric funky-folk) – Ještěrk (folk-punk-alternativa) • úterý 6. 3. od 19.45 v klubu Boro – dílo E. L. Masterse uvádí J. E. F. – Patrik Kotrba (autorské čtení) – Škroupova 12° (paranormální rock) – S. C. A. (emo-rock) • úterý 13. 3. od 19.45 v klubu

Boro – dílo Anny Achmatovové uvádí J. E. F. – Radek Dyma (autorské čtení) – Petr Pařízek (multiinstrument) – Garajaka (big beat) • úterý 20. 3. od 19.45 v klubu Boro – dílo Georga Trakla uvádí J. E. F. – Marie Šťastná (autorské čtení) – Ylo – africký slon (underground) – Béchamel (jam session) • úterý 27. 3. od 16.45 v redakci Vetus Via – vernisáž – Libor Krejcar – Puzzle (koláže, 2007) – uvedení revue *BOX 2005* – akusticky zahraje Ještěrk (folk-punk-alternativa) • úterý 27. 3. od 19.45 v klubu Boro – dílo Pierra Reverdyho uvádí J. E. F. – Hynek Paseka-Ozzy (autorské čtení) – Betonovej bez (kakofonní rock) • Festival poezie Potulný dělník bude v Brně od čtvrtka 12. do soboty 14. dubna • Říká mi

kdosi: „V Krumlově už nechcú Krákor. Město chce v tom areálu udělat klidovou zónu.“ Requiscant in pace. • Co chcete? Češi zařadili svatého Václava na 26. místo žebříčku historických osobností (za Karla Gotta a Jaromíra Jágra). • Zaslechnu někde z televize chlapíka z Barrandova (ředitel?), co všechno budou u nich letos natáčet, jen drobné zmínky, hlavní věta je: „Všechn další čas je už teď prodán natáčení reklam.“ • „... město bo volalo. Našel v něm ono utrpení, ony tisíce doteků, smějících, kalných a nevyslovných, které jsou příznačné americkým metropolím. Bylo mu to bezpochyby jakýmsi opojením a naučil se tam mnohému.“ (B. Faj o Sh. Andersonovi) • Nápis (zrušeného) obchodu poblíž Lužánek – „Půjčovna autíček“ • j. e. f.

Dílna

„nukleární zima... skučení větru a sních / v chatrči postavené z trosek domu / se pod roztrhanými peřinami / proděravělými dekami a špinavými / koberci krčí muž / se svými kočkami.“ *William S. Burroughs*

L. K. na vernisáži, 2004

Uvedení výstavy Libora Krejcar, Kaple Svatého Ducha v Mostě, 2004

Jsem povolán mluvit tady o tomhle sousoší, protože jsou to – respektive původně to byly – mumie potkánek z mýho statku v Prostřední Vydří, který jsem tam měl jako dekoraci na parapetu okna. A Liborovi se to zalíbilo a nalhal mi, že z toho udělá nějaký otisky a pak to použije – dá – do soch nějak, což jsem velice vítal, protože Liborovo dílo ctím. Tak jsem mu to bezelstně zapůjčil. No – tak to takhle našminkoval sádrou nebo čím. A už to nejsou moji potkánci, jsou to potkánci Libora Krejcara. Nevím, jakým podobným způsobem získal většinu těch parohů nebo rohů, který zabudoval do svých kočičích hlav. Některé z nich byly taky ode mě – ty jsem mu ovšem daroval – a jak získal další, nevím.

A nevím ani to, co jsme se kdysi učili na kunsthistorii – jaký je rozdíl mezi obludou a příšerou. Čili třeba Sfinga, která má – jestli se nepletu – kočičí tělo a lidskou hlavu, tak je myslím nestvůra. A něco jiného, třeba pták Noh, je obluda – možná, že to je naopak.

Já se tím dostávám k tomu, co vám hlavně chci říct – že tohleto je LESNÍ HŘBITOV.

A kdybych se vám já pokoušel interpretovat dílo Libora Krejcara, tak by to byl hřbitov kunsthistorie. Protože já čím dál víc nejsem schopen vysvětlovat někomu, co se skrývá za tím, co umělec dělá. Protože pokud se za tím vůbec něco skrývá, tak to ví nepochybně jenom ten, kdo to dělá. A každý z vás, kdo tyto výtvořiny pozoruje, má o tom nepochybně vlastní názor, vidí v tom něco úplně jiného než ten, kdo stojí po jeho boku, protože konkrétně v tomto případě to souvisí s tím, zda jste doma chovali kočky, nebo ne, protože lidi se dělí na pejskaře a kočičkáře. (Jsou samozřejmě výjimky, někteří mají rádi obojí.) Já jsem se pokoušel, páč jsem obsah této výstavy viděl už v Heřmanově Městci u Libora, si o tom něco vymyslet, ale přiznávám se, že toho nejsem schopen. Takže se z toho vykroutím jako obvykle citátem, páč vidím, že je tady hodně intelektuálů, podle vizáže soudě. Takže to třeba oceněj.

Řeknu vám krátký text Franze Kafky *O podobnostech*.

Mnozí si stěžují, že slova mudrců jsou jenom podobenství, která nejsou použitelná v denním životě a jen takový život máme. Řekne-li mudrc například: „Přejdi“, nemyslí tím, že bychom měli přejít třeba na druhou stranu ulice, což bychom pořád ještě mohli udělat, ale myslí tím jakési imaginární *tam*, něco, co blíže neznáme a co nám tedy není nic platné. Všechna ta podobenství nám chtějí říci, že nepochopitelné je nepochopitelné, ale to, za čím se pachtíme každý den, jsou jiné věci. Na to řekl někdo: „Proč se bráníte? Kdybyste podobenství uposlechli, stali byste se sami podobenstvím, a tím pádem byste také byli zbaveni denní námahy.“

Na to řekl někdo: „Vsadím se, že i toto je jen podobenství.“

První řekl: „Vyhráls.“

Druhý řekl: „Ale bohužel jen v podobenství.“

První řekl: „Nikoliv. Ve skutečnosti. V podobenství jsi prohrál.“

*

Darovalo mi děvčátko prstýnek zlacený a já jí za to růži dal na důkaz lásky své túturú uvadl z růže květ a děvčátko spanilě opouští tento svět

Umírajíc mi pravila hladíc mi ručkou vlas
neplač vždyť my se sejdem u Pána

Boha zas

Již u brány nebeské poznám tě

po prstýnku

a na mých ňadrech uhlídáš uvadlou růži

Ivan M. Jirous, přepis z videozáznamu

Ad: Kočky, kočičí hlavy...

Co říct k výtvarnému dílu Libora Krejcara, k podivným předmětům, které tvoří. Jsou tak svébytné a soběstačné, proto nás také neobklopují jako to věci obvykle činí, naopak právě na výstavě snadno zpozorujeme, jak vzdorují našim vžitým představám, nejsou tu vůbec po ruce a snadno k dispozici. Jsou samy v sobě sevířené kolem jádra svého vnitřního významu a pevně skloubené do vlastní formy.

• Umělecká díla jsou tu především proto, aby se v nich mohly ozývat zapomenuté a ztracené hlasy přirozeného světa. Jejich prostřednictvím se zpřítomňuje nelineární, do spirály svinutý čas, který nás dokáže katapultovat k nějaké naší celistvější osobnosti, k živějšímu, pulzujícímu já, v němž se jako v lučavce královské rozpouštějí naše horší stránky plné malicherností a toxického odpadu, který se na nás denně nabaluje jako běžná součást sociálního života. • Jsou to sochy, které se pouze podobají živým tvorům, jejich zhuštěný výraz v nás však dokáže probouzet nepředvídané podněty a mnohem komplexnější myšlenky, než kdyby byly skutečně živé.

Věra Jirousová, z úvodu k výstavě, Potulný dělník, Skleněná louka, 2003

Z instalace

Tiráž

Uši a Vítr č. 2, únor 2007 • noviny Potulné akademie • vydává občanské sdružení Proximus v nakladatelství Vetu Via, s podporou Sopol tzv. productions • vychází poslední úterý v měsíci • adresa redakce: Vetu Via – Proximus, Pod Kaštany 28, 616 00 Brno, tel. 549 240 676, mobilní telefon 602 875 883 • za redakci odpovídá J. E. Frič • v evidenci periodického tisku pod č. MK ČR E 16123 z 20. 7. 2005 • cena 3,- Kč •